

Số: 41 /XHNV-TTPC-SHTT
V/v giải đáp các vấn đề liên quan công tác
giáo trình/sách/TLTK theo quy định của
pháp luật sở hữu trí tuệ

Thành phố Hồ Chí Minh, ngày 07 tháng 9 năm 2021

Kính gửi: các đơn vị

Thực hiện sự chỉ đạo của Hiệu trưởng trong cuộc họp giao ban quý II/2021 ngày 01/9/2021, Phòng Thanh tra - Pháp chế - Sở hữu trí tuệ (TTPC-SHTT) giải đáp các vấn đề liên quan đến công tác giáo trình/sách/tài liệu tham khảo (sau đây gọi chung là tài liệu) trong bối cảnh giảng dạy – học tập trực tuyến hiện nay theo quy định pháp luật sở hữu trí tuệ. Các vấn đề được cụ thể hoá và giải đáp như sau:

1. Khoa/bộ môn có được đăng tải tài liệu (bản sao) lên hệ thống LMS của Nhà trường để sinh viên tiếp cận hay không?

Phòng TTPC-SHTT trả lời như sau:

a) Trường hợp tài liệu do cá nhân giảng viên biên soạn và tác giả là chủ sở hữu quyền duy nhất đối với tác phẩm:

- Tác giả có đủ quyền để được đăng bất kỳ hệ thống nào.
- Nếu thông qua Thư viện Trường thì việc đăng tải tài liệu của Nhà trường là đúng quy định khi tác giả đồng ý bằng văn bản cho việc sử dụng bản sao của tác phẩm.

Lưu ý:

- Nếu có đồng tác giả thì phải có sự đồng ý của các tác giả còn lại.
- Tác giả có cam kết nào khác với các bên có liên quan hay không, ví dụ: Nhà xuất bản, Cơ quan chủ quản, Tạp chí...
- Việc trả tiền nhuận bút, thù lao do thoả thuận của các bên.

b) Trường hợp tài liệu do tập thể khoa/bộ môn biên soạn

- Nếu tác phẩm do Trường là chủ sở hữu quyền duy nhất, do Trường giao nhiệm vụ cho tác giả hoặc ký kết hợp đồng với tác giả thì Nhà trường có quyền đăng tải tài liệu, tuy nhiên:

+ Nhà trường và tác giả/đồng tác giả đồng ý bằng văn bản cho việc sử dụng bản sao của tác phẩm.

+ Tài liệu được số hoá và đăng bản điện tử tại Thư viện Trường.

- Nếu tác phẩm không phải do Trường là chủ sở hữu quyền mà do tổ chức, cá nhân khác nắm giữ thì phải được sự đồng ý bằng văn bản của tổ chức, cá nhân đó. Việc trả tiền bản quyền do thoả thuận của các bên.

Lưu ý:

- Lợi ích kinh tế của tác giả, chủ sở hữu quyền, đặc biệt là việc sinh viên xem trực tuyến hay được phép tải về.

- Tác giả có cam kết nào khác với các bên có liên quan hay không, ví dụ: Nhà xuất bản, Cơ quan chủ quản, Tạp chí...

c) Trường hợp tài liệu không phải do cá nhân giảng viên, tập thể giảng viên khoa/bộ môn biên soạn

Việc đăng tải tài liệu lên bất kỳ hệ thống nào, toàn bộ hay một phần của tác phẩm cũng đều được xem là hành vi xâm phạm quyền tác giả theo khoản 6 Điều 28 Luật Sở hữu trí tuệ năm 2005, được sửa đổi, bổ sung năm 2009, 2019 (sau đây gọi chung là Luật Sở hữu trí tuệ) nếu như không xin phép, không trả tiền nhuận bút thù lao.

Theo quy định, các trường hợp sử dụng tác phẩm không phải xin phép, không phải trả tiền nhuận, bút thù lao bao gồm:

(i) Tự sao chép một bản nhằm mục đích nghiên cứu khoa học, giảng dạy cá nhân

Lưu ý: “một bản” ở đây **không được hiểu** phải là bản sao của toàn bộ tác phẩm, hay cho rằng nếu sao chép với tỷ lệ hợp lý thì hợp pháp. Bởi lẽ, tại khoản 5 Điều 3 Nghị định số 22/2018/NĐ-CP ngày 23/02/2018 của Chính phủ quy định chi tiết một số điều và biện pháp thi hành Luật Sở hữu trí tuệ năm 2005 và Luật sửa đổi bổ sung một số điều của Luật Sở hữu trí tuệ năm 2009 về quyền tác giả, quyền liên quan (sau đây gọi tắt là Nghị định số 22/2018/NĐ-CP) hướng dẫn cụ thể: “5. Bản sao của tác phẩm là bản sao chép trực tiếp hoặc gián tiếp một phần hoặc toàn bộ tác phẩm bằng bất kỳ phương tiện hay hình thức nào”. Do đó, dù sao chép toàn bộ hay một phần của tác phẩm ngoài mục đích nghiên cứu khoa học, giảng dạy cá nhân đều phải xin phép và trả tiền nhuận bút, thù lao.

Về nguyên tắc “Fair Use” – sử dụng hợp lý: đây là một trong những giới hạn của luật bản quyền nhằm hướng đến cân bằng lợi ích của người nắm giữ bản quyền và lợi ích của xã hội trong việc phân phối và sử dụng rộng rãi hơn các sản phẩm của lao động sáng tạo bằng cách cho phép việc sử dụng được coi là xâm phạm các tác phẩm đã được bảo hộ nhưng sử dụng ở mức độ hạn chế thì không coi là xâm phạm. Tại một số quốc gia phát triển như Hoa Kỳ, Anh, Nhật Bản... việc sao chép một bản nhằm mục đích học tập được xem là hợp pháp.

Tuy nhiên, theo pháp luật sở hữu trí tuệ Việt Nam hiện nay thì sử dụng vào mục đích học tập được xem là hành vi xâm phạm quyền tác giả.

(ii) Sao chép tác phẩm được lưu trữ trong Thư viện với mục đích nghiên cứu

Khoản 2 Điều 22 Nghị định số 22/2018/NĐ-CP: “Sao chép tác phẩm để lưu trữ trong thư viện với mục đích nghiên cứu quy định tại điểm đ khoản 1 Điều 25 của Luật sở hữu trí tuệ là việc sao chép không quá một bản. Thư viện không được sao chép và phân phối bản sao tác phẩm tới công chúng, kể cả bản sao kỹ thuật số”.

Như vậy, Thư viện muốn đăng tải bản sao của tác phẩm (một phần hay toàn bộ) để người học, giảng viên tiếp cận (đọc trực tuyến) thì vẫn phải xin phép tác giả và chủ sở hữu quyền.

Đề xuất của Phòng TTPC-SHTT:

- Các khoa/bộ môn, giảng viên không chủ động đăng tải tài liệu lên hệ thống LMS nếu như không thuộc vào trường hợp tại điểm a nói trên, mà chủ động tìm kiếm trên nguồn cơ sở dữ liệu nội sinh của Thư viện Trường đã có tài liệu đó hay chưa. Bên cạnh nguồn cơ sở dữ liệu nội sinh của Thư viện Trường hiện nay thì giảng viên, sinh viên đều có thể tiếp cận trong hệ thống cơ sở dữ liệu của Đại học Quốc gia TP. Hồ Chí Minh và các trường thành viên.

- Trường hợp, nguồn cơ sở dữ liệu chưa đáp ứng được tài liệu (kể cả loại tài liệu tương tự), các đơn vị đề xuất Thư viện Trường mua bản điện tử để phục vụ cho công tác đào tạo.

- Hiện nay, một số Thư viện áp dụng các biện pháp như sau:

* Thư viện Trường ĐH Luật TP. Hồ Chí Minh: đăng ký mua sách online và chuyển phát theo đường bưu điện hoặc nhận trực tiếp.

* Thư viện Trường ĐH Kinh tế - Luật, ĐHQG-HCM:

+ Sách thuộc quyền sở hữu của Trường: Thư viện số hoá và đăng tải, sinh viên được truy cập miễn phí (xem bằng tài khoản, không được phép tải về).

+ Sách/tài liệu không thuộc quyền sở hữu của Trường: (i) những chương trình học bằng tiếng Anh thì Trường đã mua toàn bộ code và cung cấp cho sinh viên (sinh viên được cung cấp 01 bản do đã tính vào học phí); (ii) đặt mua bản điện tử (theo yêu cầu của giảng viên) vì không có trong nguồn cơ sở dữ liệu.

2. Nếu khoa có ebook bản quyền thì có thể scan cho sinh viên toàn bộ sách để sử dụng hay không? Nếu ebook không có bản quyền thì được phép scan bao nhiêu % để không vi phạm bản quyền?

Phòng TTPC-SHTT trả lời như sau:

a) Trường hợp giảng viên/Khoa có tài khoản truy cập ebook để xem và tải tài liệu miễn phí thì không được phép scan, đăng lại tài liệu đó cho SV sử dụng, kể cả toàn bộ hay một phần của tác phẩm.

Đây là hành vi xâm phạm quyền tác giả theo quy định tại Điều 28 của Luật Sở hữu trí tuệ, cụ thể: “6. Sao chép tác phẩm mà không được phép của tác giả, chủ sở hữu quyền tác giả, trừ trường hợp quy định tại điểm a và điểm đ khoản 1 Điều 25 của Luật này”.

Đề xuất của Phòng TTPC-SHTT: giảng viên có thể hướng dẫn sinh viên chủ động đăng ký tài khoản ebook, giới thiệu đường link uy tín, chính thống để sinh viên truy cập, tiếp cận trực tiếp trên hệ thống ebook.

b) Đối với ebook không có bản quyền: có thể hiểu đây là ebook “lậu”. Thực tế đối với các ebook này, người dùng có thể truy cập, download miễn phí hoặc trả một khoản phí nhỏ.

Đề xuất của Phòng TTPC-SHTT: Đề nghị các đơn vị không hướng dẫn sinh viên truy cập vào các ebook này, bởi vì nguồn tài liệu từ các ebook “lậu” có được từ hành vi xâm phạm bản quyền, đồng thời các tài liệu không được đảm bảo về mặt nội dung, gây ảnh hưởng đến công tác đào tạo.

3. Giảng viên có tài liệu tham khảo bổ ích và mong muốn sinh viên có thể tiếp cận đối với môn học của mình, do đó có thể cắt từng chương, mục, phần... để gửi cho sinh viên học tập (ví dụ gửi qua email) được không?

Phòng TTPC-SHTT trả lời như sau:

Nếu giảng viên cắt từng chương, mục, phần... từ tác phẩm của tác giả khác, gửi cho sinh viên bằng bất kỳ hình thức nào thì đây được xem là hành vi xâm phạm quyền tác giả theo quy định tại khoản 6 Điều 28 Luật Sở hữu trí tuệ:

“6. Sao chép tác phẩm mà không được phép của tác giả, chủ sở hữu quyền tác giả, trừ trường hợp quy định tại điểm a và điểm đ khoản 1 Điều 25 của Luật này”.

Đề xuất của Phòng TTPC-SHTT:

Tại Điều 25 Luật Sở hữu trí tuệ quy định:

Điều 25. Các trường hợp sử dụng tác phẩm đã công bố không phải xin phép, không phải trả tiền nhuận bút, thù lao

1. Các trường hợp sử dụng tác phẩm đã công bố không phải xin phép, không phải trả tiền nhuận bút, thù lao bao gồm:

a) Tự sao chép một bản nhằm mục đích nghiên cứu khoa học, giảng dạy của cá nhân;

b) Trích dẫn hợp lý tác phẩm mà không làm sai ý tác giả để bình luận hoặc minh họa trong tác phẩm của mình;

d) Trích dẫn tác phẩm để giảng dạy trong nhà trường mà không làm sai ý tác giả, không nhằm mục đích thương mại;

Có nghĩa là, nếu giảng viên mong muốn sinh viên có thể tiếp cận được một tài liệu hay, cần thiết thì:

- Có thể hướng dẫn sinh viên trực tiếp tiếp cận tài liệu tại đúng nơi đăng tải.

- Tuy nhiên, không phải sinh viên nào cũng có đủ điều kiện để tiếp cận trực tiếp, thì giảng viên có thể trích dẫn nội dung đó vào bài giảng của mình, sinh viên có thể học tập một cách gián tiếp thông qua bài giảng đó (có nghĩa là sinh viên tiếp cận dưới góc độ bài giảng của giảng viên). Tuy nhiên, giảng viên phải lưu ý:

+ Sao chép là tạo ra một bản sao (một phần hoặc toàn bộ tác phẩm) nên trách nhiệm của người dùng (cụ thể là giảng viên) phải giữ gìn nguyên bản gốc, dẫn nguồn đầy đủ; bên cạnh đó, phải trích dẫn hợp lý tác phẩm mà không gây phương hại đến quyền tác giả theo quy định tại Điều 23 Nghị định 22/2018/NĐ-CP;

+ Nếu giảng viên thay đổi, tổng hợp các tác phẩm của các tác giả khác (có nghĩa là cắt ghép đoạn này, đoạn kia trong một tác phẩm, hoặc từ nhiều tác phẩm) làm ảnh hưởng đến tính nguyên gốc thì không được phép.

Trên đây là ý kiến của Phòng TTPC-SHTT về các vấn đề liên quan đến công tác giảng dạy/sách/tài liệu tham khảo theo quy định của pháp luật sở hữu trí tuệ trong bối cảnh giảng dạy – học tập trực tuyến hiện nay.

Trân trọng./.

Nơi nhận:

- Như trên;
- Lưu: HC-TH, TTPC-SHTT.

**KT. TRƯỞNG PHÒNG
PHÓ TRƯỞNG PHÒNG**

Nguyễn Quỳnh Nga